

increasing the level of physical activity of the population and strengthening social stability.

Bibliography:

1. Антонюк Н., Перхач О. Моделювання управління сільськими територіями в умовах децентралізації в Україні // *Аграрна економіка та розвиток сільських територій*. 2020. Т. 17, № 1. С. 47–56. URL: http://www.eadr.ro/RePEc/iag/iag_pdf/AERD2001_47-56.pdf
2. Dorofieieva T. Comparative analysis of sports development and management between rural communities in Ukraine and Europe // *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*. 2022. Vol. 10, No. 3. P. 476–483. DOI: <https://doi.org/10.13189/saj.2022.100315>
3. Hartmann-Tews I. Introduction – Sport, identity and inclusion in Europe // *Sport, Identity and Inclusion in Europe*. London : Routledge, 2022. P. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003196761-1>
4. Kellstedt D. K. та ін. Youth sport participation and physical activity in rural communities: A case study // *Archives of Public Health*. 2021. Vol. 79. P. 46. DOI: <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-141406/v1>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-77>

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ДОСВІД МУЗЕЇВ ТРЕТЬОГО ПОКОЛІННЯ

Дика О. І.

*кандидат філософських наук, доцент, заступник директора
Чернівецький інститут Міжнародного університету
м. Чернівці, Україна*

Сучасні трансформації освітнього простору України відбуваються під впливом глибоких суспільних потрясінь, в першу чергу, пов'язаних із військовою агресією, що спричиняє не лише фізичні руйнування, а й загрозу культурній спадщині та ідентичності. В той же час, для української освіти стали відкритими світові інновації в сучасній педагогіці, що передбачають активне опанування молодим поколінням культурного та історичного досвіду людства. У цих умовах музейна педагогіка набуває нового змісту, виходячи за межі традиційного просвітництва і перетворюючись на дієвий інструмент відновлення культурної пам'яті, формування стійкості та консолідації суспільства.

Музейна педагогіка заявила про себе в європейській культурній традиції ще наприкінці XIX ст. Сам термін зароджується на початку XX ст. в лоні німецької традиції освіти в працях Г. Фройденталя та А. Рейхвейна [3, с. 15]. Поява цієї галузі науки пов'язана з великим попитом суспільства на освічених фахівців, без яких неможливим виявився поступ модерної науки, як природничої, так і гуманітарної.

Подібну ситуацію людська цивілізація переживає і нині, коли докорінна зміна технологій потребує нового рівня розвитку інтелекту: не просто виконання алгоритмічних дій, а вміння аналізувати ситуацію, ставити складні проблеми, моделювати незвичні ситуації, мислити критично і нестандартно. При цьому необхідною складовою формування фахівця є розвиток його культурної та громадянської ідентичності. Саме тому особливого значення проблематика музейної педагогіки набуває в контексті міст із потужною культурною історією та науковою традицією, чия багатозарова спадщина зазнає ризиків унаслідок воєнних дій. Збереження та актуалізація культурних сенсів у такому середовищі потребує інноваційних педагогічних підходів, здатних поєднати традицію і сучасність, пам'ять і досвід.

У науковому дискурсі [2, 3, 4, 5] дедалі частіше використовується поняття «музеї третього покоління», що позначає перехід від класичної моделі музею як сховища артефактів (перше покоління) та комунікативного простору (друге покоління) до інституції, орієнтованої на створення досвіду. У межах цієї парадигми музеї виступає як середовище активного пізнання, де відвідувач стає співучасником інтерпретації, а не пасивним спостерігачем.

Музейна педагогіка в такому контексті реалізує принцип «освіти через досвід» (learning by doing), що передбачає залучення емоційного, когнітивного та тілесного вимірів сприйняття. Інтерактивні експозиції, використання сторітелінгу та мультимедійних технологій сприяють глибокому осмисленню історичного матеріалу, актуалізуючи його в особистісному вимірі.

Успішно реалізують таку модель організації музейного простору всесвітньо відомі Центри науки: Центр «Арс Електроніка» в м. Лінц (Австрія), Центр «Футурум» в Берліні (Німеччина), Експлораторіум в м. Чикаго (США), Центр науки «Копернік» у Варшаві (Польща) [3, с. 53–63]. В Україні подібні підходи запроваджуються, здебільшого, в мережі музеїв науки МАН [2]. Якщо підхід «другого покоління» – активна комунікація з відвідувачем – все активніше впроваджується в діяльність класичних вітчизняних музеїв, то парадигма «третього покоління» – «навчання через досвід» – потребує спеціально організованого простору та перепідготовки персоналу. Однак, в умовах масштабної агресії, коли значна кількість культурних артефактів перебувають під загрозою вивезення або знищення, пріоритети музейної педагогіки (саме педагогіки, а не музейної справи) зміщуються з фокусу «цінність експонату» до «цінність інтересу відвідувача до теми, що демонструє експонат».

За обставин втрати або пошкодження об'єктів культурної спадщини особливої ваги набуває здатність музею працювати з нематеріальними аспектами культури – пам'яттю, нарративами, символами. Варто згадати в

цьому контексті значну кількість музеїв країн Європи, де оригінальні експонати фактично відсутні, однак створюється простір «вживання в тему». Такі музейні практики стають простором рефлексії, де травматичний досвід може бути осмислений і інтегрований у колективну пам'ять. Таким чином, музей виконує не лише освітню, а й терапевтичну функцію.

Особливу роль в цьому терапевтичному процесі відіграють імерсивні практики. В сучасній музейній діяльності вони є ключовим інструментом діяльнісного підходу, що визначає специфіку музеїв третього покоління. Під імерсивністю розуміють створення умов для глибокого занурення відвідувача в культурний, історичний або науковий контекст за допомогою віртуальної реальності (VR), доповненої реальності (AR), змішаної реальності (MR), тощо. Основний принцип використання цих технологій в освіті – поєднання візуальних, аудіальних, просторових і цифрових засобів для максимального заглиблення в предмет [1, с. 118]. У таких практиках відбувається зміщення акценту з передачі інформації на формування досвіду: відвідувач взаємодіє з експозицією, стає учасником подій, інтерпретує змісти та вибудовує власні наративи. Це забезпечує не лише вищий рівень залучення, а й сприяє глибокому осмисленню матеріалу через емоційне переживання та особистісну рефлексію.

У контексті відновлення культурної ідентичності імерсивні практики набувають особливої ваги, оскільки дозволяють працювати з пам'яттю та травматичним досвідом у безпечному й осмисленому форматі. Через реконструкцію середовищ, використання сторітелінгу, аудіовізуальних свідчень і цифрових технологій музеї створює простір, де відвідувач може не лише пізнати, а й «прожити» певний історичний чи культурний досвід [1, с. 121]. Такий підхід сприяє формуванню емоційного зв'язку з культурною спадщиною, активізує процеси ідентифікації та підтримує колективну пам'ять. В умовах сучасних викликів імерсивність постає як ефективний педагогічний механізм, що поєднує освітню, культурну та соціальну функції музею.

Отже, музейна педагогіка в сучасній Україні трансформується у стратегічний ресурс відновлення культурної ідентичності. Орієнтація на практичний досвід, інтерактивність і діалог дозволяє музеям відповідати на виклики часу, зберігаючи при цьому зв'язок поколінь і культурну тяглість. У контексті глобальних змін та локальних викликів музеї третього покоління стають освітніми центрами формування культурної та громадянської компетентності сучасної молоді людини.

Література:

1. Доценко С. О. Імерсивні технології: симбіоз цифрових технологій та мистецтва / С. О. Доценко, Чжен Ван // Новий колегіум. – 2023. – № 1–2 (110). – С. 118–124.
2. Дунець В. Розвиток наукової освіти в музеях та музейних центрах // Музейна педагогіка в науковій освіті. Збірник тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції. 28 листопада 2019 року м. Київ. С. 165–169.

3. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / ред. кол.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін.; за наук. ред. С. О. Довгого. – Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2020. – 334 с.

4. Friedman, A. J. (2007). The Extraordinary Growth of the Science-Technology Museum. Curator: The Museum Journal, 50(1), 63–75. Portico. URL: <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2007.tb00250.x>

5. Oppenheimer F. Rationale for a Science Museum. Exploratorium. 1968. P. 1–3. URL: <https://www.elmuseotransformador.org/wp-content/uploads/2020/09/A-rationale.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-78>

REBUILDING UKRAINE THROUGH EDUCATION: MANAGEMENT APPROACHES AND REINTEGRATION EXPERIENCE OF CRIMEA¹

Zharova L. V.

Doctor of Economics

Kyiv-Mohyla School of Professional and Continuing Education

National University "Kyiv-Mohyla Academy"

University of Economics and Humanities in Bielsko-Biala

Kyiv, Ukraine

Yuzepolska O. S.

Student

National University "Kyiv-Mohyla Academy"

Kyiv, Ukraine

Education has always been central to how states rebuild – and Ukraine's situation makes this more urgent, not less. The country is simultaneously dealing with a demographic crisis accelerated by invasion and emigration, and preparing for the eventual reintegration of occupied territories. These two pressures are rarely treated as connected, which is a mistake: the educators available tomorrow depend on decisions made today.

This paper focuses on Crimea as a case study – not because it is the only challenge, but because a decade of occupation has concentrated and intensified

¹ The presented research was carried out with the support of the Canadian Institute of Ukrainian Studies (CIUS) within the framework of the Ivan Makohon Endowment Fund, for which the authors express their sincere gratitude.